

**POSTMODERN
ROMANLARDA ve SİNEMADA
KAOS, SİMÜLASYON VE KARMAŞIKLIK**

Kamil Gediz Akdeniz

www.gedizakdeniz.com

Türkiye Düzensiz Sistemler Enstitüsü

**VI. KOZMOSDAN KAOSA ATÖLYE ÖALİŞMASI
Gümüşlük Akademisi
26-31 Ağustos 2014**

POSTMODERN ROMANLARDA ve SİNEMADA KAOS, SİMÜLASYON VE KARMAŞIKLIK

I. BÖLÜM: GİRİŞ:

I.1 Postmodernitenin Temelleri Kaos, Simülasyon ve Karmaşıklık

II. BÖLÜM: POSTMODERN (ESTETİK)

I.1 Postmodern Estetistik Özellikleri

I.2 Metinlerde ve Sinemada Postmodern Estetistik.

I.3 Romanlarda ve Hikayelerde Postmodern Estetistik Örnekleri

I.4 Sinemada Postmodern Estetistik Örnekleri

III. BÖLÜM: POSTMODERN ESTETİSTİK ARKASI

II.1 Romanlarda ve Sinemada : KAOS,

II.2 Romanlarda ve Sinemada : SİMÜLASYON

II.3 Romanlarda ve Sinemada : KARMAŞIKLIK

**POSTMODERN
ROMANLARDA ve SİNEMADA
KAOS, SİMÜLASYON VE KARMAŞIKLIK**

BÖLÜM I: GİRİŞ

**Postmodernitenin Temelleri
Kaos, Simülasyon ve
Karmaşıklık**

I.1 KAOS-KOZMOS İKİÇİLİĞİ (DUALİTE)

“Öfke rüzgar gibidir, bir süre sonra diner, ama bir çok dal kırılmıştır bile” Hz. Mevlana (1207-1273)

Kelebek ok yay almış
Ava şikare çıkmış
Tonuzları korkutur
Ayuları kaçmaya

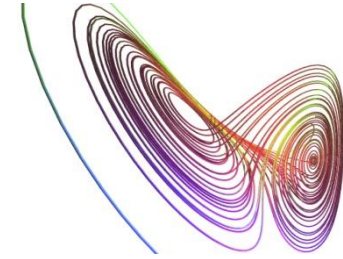
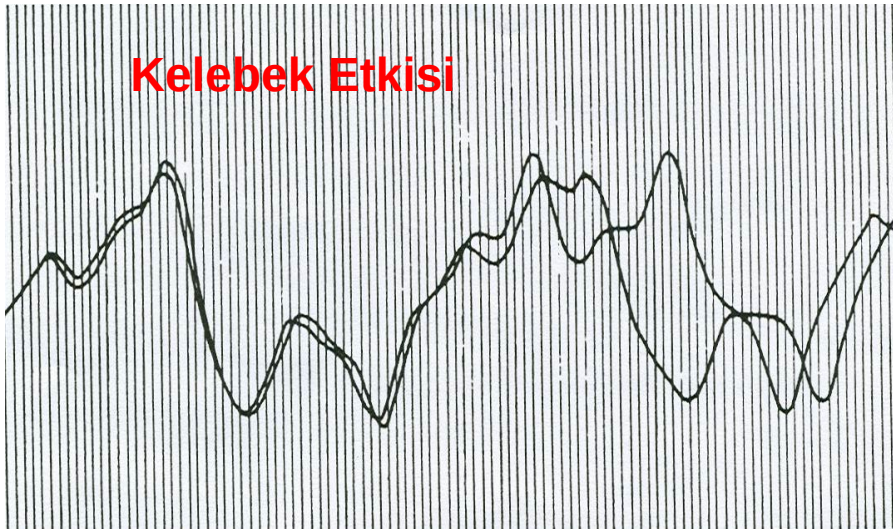
Kaygusuz Abdal
(- ö. 1444)

“Bazı özel dinamik (*zamanla değişen*) yapılarda başlangıç koşullarındaki küçük değişiklikler son durumda büyük farklılıklar üretebilir.” (Henri Poincare (1854-1912), 1903 *Bilim ve Metot* , Türkçesi, 1950ler.)

Postmodernitenin Temelleri

Non-Linear Science (Doğrusal Olmayan Bilim)

KAOS KURAMI;
POINCARÉ, 1895
LORENZ, 1961

Platon'un İdea'sı. Descartes'in Cogito'suna kadar uzanan, Kant'ın akıl felsefesinden ve Newton matematiğinden güç alan modern bilim aydınlanmasına duyulan sınırsız güven çöktü.

Cohen Bernica'nın *Edge of Chaos* kitabında belirttiği gibi Newtoncu bilimdeki “düzen” bu “kaos paradigması” ile yerini “düzensizliğe”, “Kestirilebilir (deterministik)” sonuçlar yerini “kestirilemez (olasılıklı)” sonuçlara bıraktı.

Kaos kuramının getirdiği bu farklılık sonunda, yasalarla iç içe, ama olasılığa ve rastlantıya dönük olan, geçmiş tarafından belirlenmeyen İçinde düzensizliği barındıran karmaşıklık bilimi, simülasyon kuramları, kendiliğinden örgütlenme gibi yeni bilgi edinme yöntemleri ortaya çıktı.

I.2 KARMAŞIKLIK

1. **Karmaşıklık**, sistem içindeki elemanların (insan-otonom-sosyal form) farklı gerçeklikli kaotik dünyaları olmalı. Elemanlar aralarında düzenli (uzun korelasyon) ve düzensiz (kısa korelasyon) simülasyonlar aracılığıyla (ortak bilgi ve amaç için) etkileşmeli. En az üç eleman olmalı. Öyle ki ikisi arasında etkileşirken en az bir üçüncüsü de bundan etkilenmeli.
2. **Karmaşıklık**, açık olmalı. Ancak kararlılığa ve teke gidişe kapalı olmalı. Kendiliğinden organize olabilmesi için onu normalleştirmeye çalışan çevresine ve ilişkilere karşı durarak bütünlüğünü korumalı. Otonomluk sınırlarını çizmeli.

I.3 EKOLOJİ

Ayrıca dünyayı dışarıdan gösteren bu fotoğraf, mitolojiden gelen “gece gündüzden önce gelir” ikilemindeki gündüzün gücünü, yani kozmosun kaos üzerindeki hakimiyetini ortadan kaldırdı, doğu-batı dualitesindeki (ikili), Batı’nın Doğu üzerindeki egemenliğini anlamsızlaştırdı, dünyada her şey bir bütün ve o dünyanın üzerinde yaşayan her şeyin her şey kadar önemi olduğunu gösterdi. Bu fotoğraf ekoloji (çevrebilim) felsefesinin ortaya çıkmasına neden oldu. Ayrıca bir de küresel ısınma diye bir olay var. Buzullardaki çok çok küçük ısınmanın duyarlı iklime sahip yerlerde sel felaketlerine neden olabileceğini artık kaos kuramıyla biliyoruz. Kaos kuramı çevre felsefesine sahip çıkıyor onun yanında yer alıyor. İşte bu beraberlik bilim felsefesindeki mantıksal çözümlerler üzerinde tartışmaları getirdi.

Doğrusal Olmayan Bilim, (*Non-Linear Science*) sosyal bilimler dünyasında da kendine yeni alanlar bulurken, 1968 toplumsal olayları, insanın aya gitmesi ve internet denilen iletişim devrimiyle, doğal bir gelişme olarak siyasette, ekonomide, edebiyat ve sanatta, kültürlerde... önemli yapı sökümlere, kimlik değişimlerine, kavram ve olgu değişikliklerine (*POST-MODERN*) de neden olmaya başladı. 12 Nisan 1961 Yuri Gagarin, fezaya giden ilk adam olacak. Uydu içinde dünyanın etrafında bir yörüngeye oturacak ve sonra dünyaya tekrar dönecek. 1 saat 48 dakika süren ve 1957'lerde hayvan göndermekle başlayan *Sputnik* projesinin son aşaması

3. May'68 student events, against what? and started in many places as **the emergence of complexity...**

Bu sonuçlar bilimsel bir çalışmanın niteliksel açıdan değerlendirmelerinin sadece bilim insanlarına bırakılmaması gerektiğini savunanları (aktivist, eko-anarşitleri) haklı çıkarttı.

Küresel ısınma gibi karmaşık doğal olaylarında, karmaşık özellikleri olan genlerle oynanmada, bugünün simülasyon dünyasında kontrolden çıkabilecek enerji ve açlık çözümü gibi problemlerini çözme adına yapılan çalışmalarda, sosyal-medya hareketlerinin güçlü olduğu siyaset ve finans dünyasındaki belirsizliklerde sadece bilim insanlarının ve egemen güçlerin söz sahibi olamayacağını savunanların sayısı hergün daha da artmaktadır.

Ayrıca bu tip karmaşıklık içeren, ilerleme ve refah sloganları altında farklı değer yargılamalarına açık bu bilimsel araştırmalar, bilim iktidar ilişkisiyle çok kötü amaçlar için kullanılmaya da çok müsattirler. Bilgi edinmede ve bilginin denetiminde halkın da söz sahibi olmasını isteyen bu duyarlı insanlar tarafından düzenlenen protest hareketlerin sayılarının hızlı bir şekilde arttığını, yeni protest, komün ve yaşam biçimlerinin ortaya çıktığını görüyoruz.

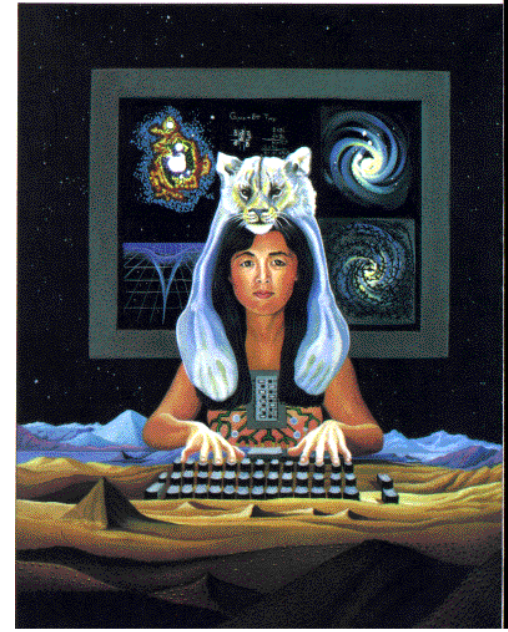
Bu uyarıları dikkate almazsak, umursamazsak, ilerleme adına nükleer enerji nasıl bombaya dönüştürülerek tahribat yaptıysa, insanlık ve gezegenimizde yeni dönüşümü olmayan yıkımlar ortaya çıkabilir.

www.gedizakdeniz.com/pugwash

I.4 POST-MODERNİZM

Bugün yeni simülasyon mekanizmalarıyla (internet-sosyal medya-TV ve sinema gibi) modernite kavramlarında yapı söküm oluşuyor ve modern kimlikler kayboluyor.

Doğrusal Olmayan Bilim ile kendini var eden
POSTMODERNİZM POPÜLERLEŞİYOR

“postmodernistler” (Lyotard, Jacques Derrida, Michel Foucault, Gilles Deleuze, Felix Guattari...)

Tüm modernite projelerini ret ediyor.

Onlara göre yaşadığımız bu dünyada:

- idealizmin,
- tek bir doğrusu olan indirgemeci düşüncenin,
- denge ve karalılığın peşine düşmenin,
- ilerlemeciliğin
- düzen özleminin
- yanlış ve doğrunun anlamı kalmamıştır!

Lyotarda göre postmodernizm modernite içindedir.

Mekanikçi düşüncede kuantumcu yaklaşım gibi

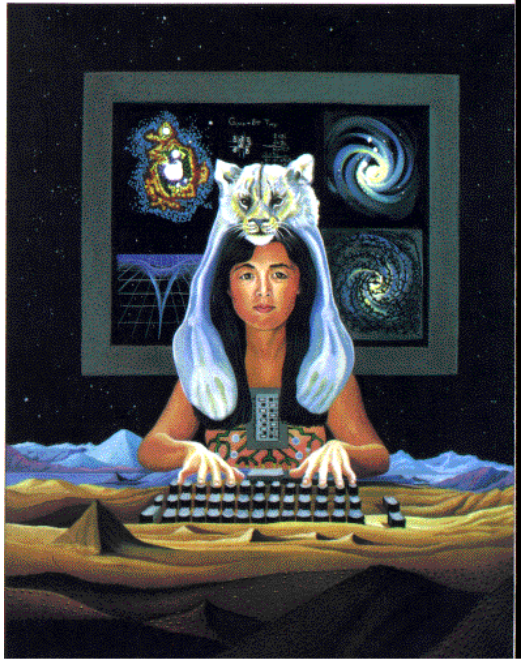
Baudrillard'a göre ise modernizm bitmiştir.

Herşey baştan çıkarma (seduction) ve benzeşim (simülasyon) dünyası haline gelmiştir. Simülakr.

Bu dünyada “Akıl ve Tanrı ikilik (*düalite*)” öznesi üzerine kurulu modern gerçeklik ikilisi ilkesinin yerini Düzensiz Duyarlı Davranışlar (Kaotik farkındalık) gerçeklik ilkesi almaktadır. Zuhur. GA

J. Derrida Yapısöküm: kaşılıklı iktidarlık değişimi. Kadın-Erkek, iyi-kötü, güzel-çirkin, dost-düşman, vefalı-vefasız, cesur-korkak, akıllı-akılsız, becerikli-beceriksiz ikilikleri (*düalite*) yapıbozum/yapısöküm'a uğrar.

Postmodernizm: Simülasyon dünyasında Kozmosun Kaos üzerindeki İktidarının sona ermiştir. Kozmos-Kaos ikilisinden üretilen bu ikilemeler aralarında toplanamazlar. GA

Simölasyon Dünyasında Yaşıyoruz. Jean Baudrillard

SİMÜLASYON KURAMLARI

1. Gerçek ilkesi modernite olan simölasyon kuramı:

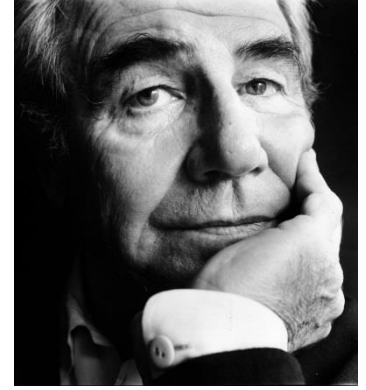
Baudrillard Jean; *“Simulakrlar ve Simölasyon”*, Dokuz Eylül Yayınları (1998)

2. Gerçek ilkesi kaotik farkındalık olan simölasyon kuramı:

Gediz Akdeniz: *“Disorder In Complex Humasn System”* published in Conference Proceeding in Honour of Murray Gell-Mann's 80th Birthday Celebrations (2010)www.gedizakdeniz.com

Jean Baudrillard (1929-2007)

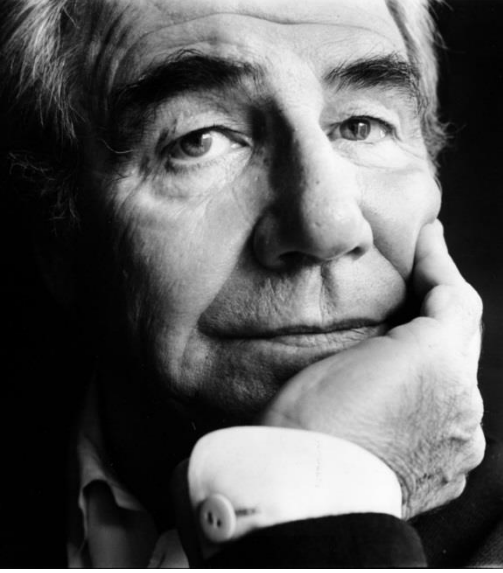
Bir “postmodernist”, Bir
“kuramsal anarşist”, Bir
"kuramsal şiddet" taraftarı.

“Batı sistemine kaynaklık eden tüm değerlere (modernite projesi) saldırır.”

“Fransız aydınlanma sonrası Batı uygarlığının (evrensel ilkeleri, gelişme ve ilerleme paradigmatları) bugün varılan sonuçları itibariyle iflas ettiğini, çöktüğünü ve kendisiyle birlikte tüm insanlığı da peşinden belirsiz bir sona doğru sürüklediğini iddia eder. Bugün Batının dünyanın kaderini olumlu yönde değiştirebilme güç ve yeteneğine sahip olmadığını, tam tersi, yaşadığı bolluk ve sefahat aleminde trans halinde yumuşak bir ölümü çoktandır kabullendiklerini söyler.

Baudrillard, üçüncü dünya ülkelerinin (Ortadoğu) geliştirdikleri özgün modellere dikkat çekerek, yeni kurtuluş umutlarına, alternatiflerine destek verilmesinden, olanak sağlanmasından yana tavır alınmasını önerir.”

SİMÜLASYON DÜNYASINDA YAŞIYORUZ

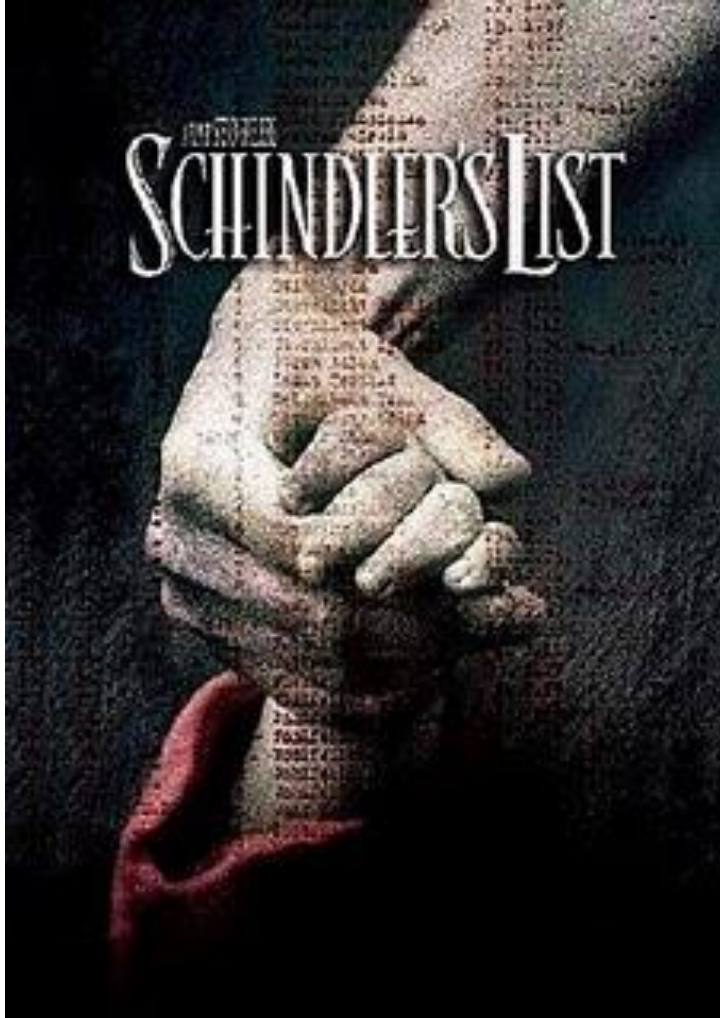
**HER ŞEY SİMÜLASYON,
GERÇEK KAYBOLUYOR**

1. **Jean Baudrillard'ın simülasyon kuramı:** Modern gerçeklik ilkelerinin bugün simülasyon dünyasında (her türlü medya, sosyal medya, internet, TV, sinema gibi) her hangi bir gerçeği temsil etmeyen işaretlere, simülakrlara (görünümlere) dönüşmekte olduğunu ve bunların yapı-söküme neden oluklarını iddia eder. .

Modern **gerçeklik ilkesinin** (sosyal ve toplum bilimlerinde, politikada, ekonomide ve kültürel bilgi kuramlarında...) yalnızca modern toplumlara has olduğunu, bu ilkenin modern olmayan toplumların hiçbir zaman gerçeği olamayacağını kabul eder.

Baudrillard Jean; *Simulacred et Simulation*; (Galilee, 1981)

KAYBOLAN GERÇEK

1993
Steven Allan Spielberg
(KARA DELİK)

Ve kuramıyla

modern toplumlardaki
yeni yapılaşmaları,
insan ilişkilerini,
toplumlardaki,
siyasetteki gelişmeleri
ve modern
kavramlardaki yapı
bozunumlarını
(hipergerçekler) kritik
eder.

SİMÜLAKR

(KARA DELİK)

Yahudi Soykırımının
Görünümüne Dönüşmesi

2. Düzensiz Duyarlı İnsan Davranışları (DDİD)

(KAOTİK FARKINDALIK)

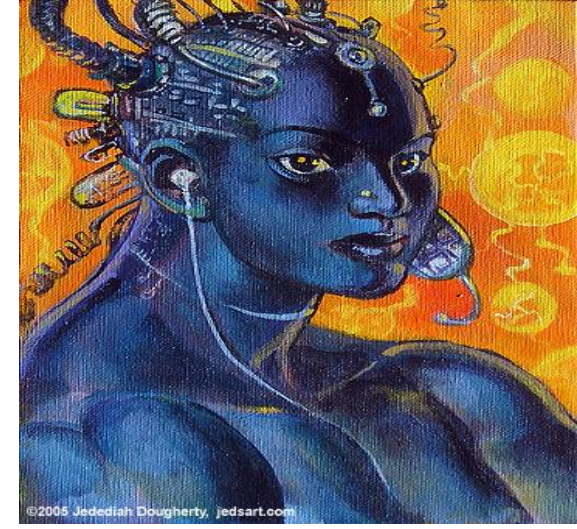
Simülasyon Kuramı

Kaynaklar için: www.gedizakdeniz.com

KURAM;

Düzensizliğe neden oldukları için modernitenin sosyal formları dışında bırakılmış olan yapıların ve modern toplumların gelişmesinde önemsiz oldukları için yok (geçersiz) sayılmış toplumsal dinamiklerin oluşturduğu karmaşık ilişkiler bütününe diğer bir gerçeklik ilkesi (Kaotik Farkındalık) olarak kabul eder.

**Düzensiz Duyarlı İnsan Davranışları (DDİD)
(KAOTİK FARKINDALIK)
Simülasyon Kuramı
www.gedizakdeniz.com**

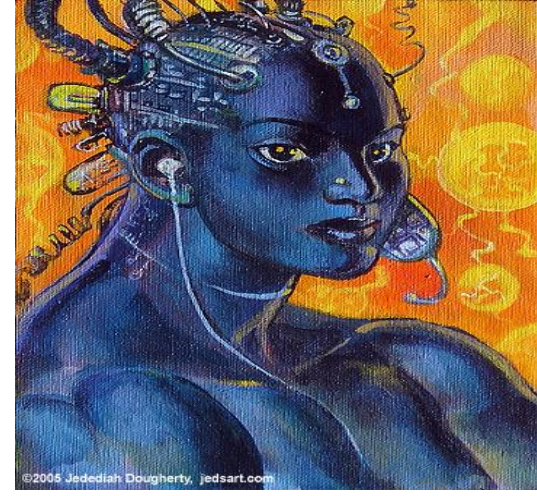
Bu gerçeklik ilkesi (Kaotik farkındalık) modern dışsal alanlarla kuşatılmıştır ve kendine özgü karmaşık yapısıyla (kültür, gelenek, komün ve inançlarıyla) varlığını sürdürmektedir.

BU KURAMA GÖRE:

Kaotik farkındalık gerçeklik ilkesi **Simülasyon dünyasında (sosyal medya, TV, sinema, internet-hızlı tüketim mekanizmaları...), Baudrillard vari düzenli duyarlı simülasyonların aksine düzensiz duyarlı simülasyonlara neden olmaktadır.**

Ve bu simülasyonlar duyarlı topluluklarda hiper-gerçek görünümünün (simülakrlar) aksine, kelebek etkisi gibi öngörülmeenin (zuhur**) ortaya çıkmasına neden olabilirler.**

**Düzensiz Duyarlı İnsan
Davranışları (DDİD)
(KAOTİK FARKINDALIK)
Simülasyon Kuramı
www.gedizakdeniz.com**

Zuhur simülakrlar gibi bir gerçeği ortadan kaldırıp yerine geçme ve üstünü örtme endişesiyle ortaya çıkmaz ve Batı uygarlığını (modernite) sürdürebilir gerçek üstü bir belirsizliğe sürüklenme. Batı sistemini trans halinde yumuşak bir ölümü götürme iddiasında da değildirler. (Bulunmazlar)

(Zuhur) simülakrın aksine bir dinamik özne olarak önceden bilinmeyen, modernite tarafından tanımlanmamış üretilir. Ve bunlar yaşadıkları sistemin yapısında (elemanlarında) fark edilmeyen (ölçülemeyen), geçmişin kaybaldığı, herşeyin özneleştiği, öngörülme-yen yeni durumlara geçişlere ve orantısız dönüşümlerine neden olurlar.

K. G. Akdeniz, *Disorder in Complex Human System, Proceedings of the Conference in Honour of Murray Gell-Mann's 80th Birthday Quantum Mechanics, Elementary Particles, Quantum Cosmology and Complexity*, edited by H Fritzsche and K K Phua, World Scientific Publishing, p. 630-637 (2010).

Gezipark-Zuhur

Öngörölmeyen ve ölçülenemeyen orantısız çoklu bir duruma geçişGA

(Kara Delik) Batılı Oryantalist Düşüncenin Sonu

POSTMODERN ROMANLARDA ve SİNEMADA KAOS, SİMÜLASYON VE KARMAŞIKLIK

II. BÖLÜM

POSTMODERN (ESTETİK)

Şimdi yukarıdaki gelişmelerin (postmodern düşüncelerin ve doğrusal olmayan bilim) estetiğe olan etkilerine bakalım.

II.1 Postmodern Estetistik Özellikleri

1. Çifte kodlama

“Bu terim (çifte kodlama) , ilk önce postmodern mimaride ortaya atılmıştır. (Charles Jencks)

Bu mimari (postmodern) aynı anda en az iki düzeye hitap eder. Birinde, özellikle mimarlık ve mimari anlamlarla ilgilenen bir azınlığa; ikincisinde de geleneksel yapı ve yaşam biçimi gibi konularla ilgilenen geniş anlamda yerel halka.

Charles Jencks tanımını daha da ileri götürür: Postmodern yapı ya da sanat eseri, aynı anda hem bir azınlığa, yani ‘üstün’ kodlar kullanan seçkin tabakaya, hem de popüler kodlar kullanan geniş halk kitlesine hitap eder.” (+)

(+) Umberto Eco, “Genç Bir Romancının İtirafı”

1. Romanda Çifte Kodlama

Romanda birinci kod, metinlerarası ironidir: Başka tanınmış metinlerden doğrudan alıntılama ya da onlara anlaşılır sayılabilecek göndermelerde bulunma. Bu edebi metnin, metinlerarası bir göndermeler mozağı içinde oluştuğu anlamına gelir.

İkincisi kod ise, üst-anlatı: Yazar doğrudan okura hitap ettiğinde metnin kendisinden doğan düşüncelerdir.

Bazılarına göre bu edebiyat geleneğinin bir parodisi olarak olan ‘Çifte kodlama’, metinlerarası ironinin, üstü kapalı olarak başvurulmuş üst-anlatıyla birlikte eşzamanlı kullanılmasıdır. (...) Bu da modern anlayışın aksine tek doğrultuya gidiş, kapanabilir tek bir anlam katmanına sahip anlatı türlerinden farklılaşmanın bir ürünüdür.

Umberto Eco, “Genç Bir Romancının İtirafları” denemesinde bunu daha romancı diliyle anlatır. “Bu çifte kodlama tekniğini uygulayan yazar, bilmiş okurlar arasında bir tür sessiz suç ortaklığı kurmaktadır, halktan bazı okurlar da ince imaları sezmeyince gözlerinden bir şey kaçırdıklarını hissedebilirler. Ama inanıyorum ki edebiyatın amacı sadece insanları eğlendirmek ve avutmak değildir. Aynı zamanda, daha iyi anlamak istediklerinden aynı metni iki kez, hatta belki de birkaç kez okumaları için insanları harekete geçirmek ve heveslendirmektir. Bu bakımdan, çifte kodlamanın istemsizce yapılan soylu bir hareket değil, okurun zekasına ve iyi niyetine saygı göstermenin bir yolu olduğunu düşünüyorum.”

2. İroni ve Kaotik Listeleme

Kaotik Listeleme: Farklılıkların (farklı olayların ve nesnelerin) aynı mekan ve zamanda tekrarlanarak yan yana gelmesidir. Geçmiş gelecek yok olur.

İroni: Başka tanınmış metinlerden doğrudan alıntılama (kolaj, dadaizm) ya da onlara anlaşılır sayılabilecek göndermelerde bulunma. Geçmişten veya başka bir olaydan, alıntılar olabilir.

3. Yapıçözüm-Simülasyon

Kahraman(lar) yapıbozum karakterleri olarak ortaya çıkarlar. Kahraman Beceriksizdir. Şizofrendir. Ama güvenilirlerdir. Veya Erkek güçlüdür ama kadına karşı iktidar göstermez. Herşeyin özneleşmesi. Özne kaybolur..

Kozmosun Kaos üzerindeki İktidarı üzerinden üretilen ikilemler (iyi-kötü, güzel-çirkin, dost-düşman, vefalı-vefasız, cesur-korkak, akıllı-akılsız, becerikli-beceriksiz) kahramanda heterojendir (toplanamazlar) **GA**.

Postmodern roman denilince ilk akla gelen yukarıda anlattıklarımızın bir çeşit simülasyonu olan dil oyunları düşüncesidir. Simülasyon gibi dil gerçekliği *temsil eden* değil *kuran* (simülakr) bir yapı olduğu önermesinden hareket ederler. Postmodern romancılar, bu anlamda postmodern teorisinin *temsili sorunsallaştırma* girişimini üstlenirler, ve gerçekliği temsil etmekten ziyade anlam çoğulluğunu hedeflerler.

4. Oedipus kompleksi

-Gecmişı dile getirirken ders için değil nostaljiye savaş olarak ele alırlar. (Lyotard) Pastiş, parodi, şizofreni gibi kavramlamlardan yararlanırlar.

-Temelde sex, sado-mazoşizm, Oedipus kompleksinin şiddet ve bağımlılık içerirler. Modernist yazarlar ve filimciler bu konulara çözüm ararken, post-modernistciler bu konuları çözümsüz bırakırlar ve bir tavır almak istemezler.

II.2 POSTMODERN (ESTETİK) ROMAN ÖRNEKLERİ

Postmodern roman denilince ilk akla gelen yukarıda anlattıklarımızın bir çeşit simülasyonu olan olan dil oyunları düşüncesidir. Simülasyon gibi dil gerçekliği *temsîl eden* değil *kuran* (simülakr) bir yapı olduğu önermesinden hareket ederler. Postmodern romancılar, bu anlamda postmodern teorinin *temsili sorunsallaştırma* girişimini üstlenirler, ve gerçekliği temsil etmekten ziyade anlam çoğulluğunu hedeflerler.

Çünkü dil, Baudrillard'ın simülasyon kuramına göre, bir gerçekliği temsil etmez, belirli bir anlamda aksine *gerçekliği kuran* (*simülakr*). Romanını bu dil oyunları simülasyonu sonunda yeni bir gerçeklik kurulur. Postmodern roman, tam da dile dair bu bilgi (gerçeklik ilkesi) ile üretilen anlatıları işaret eder.

Romanda “Kaos Paradigması” metaforları

Bu dil oyunlarında

“Kaos Paradigması” düzensizlik metaforu olarak çoğu postmodern romanda, hem anlatıcı (yazar) hem anlatan sürekli devrededir. Metin içinde birçok anlatıcı sese imkân verilir. Anlatı içinde anlatılar içiçe geçmiştir. Anlatı içinde başka bir anlatının/ya da anlatıların izinin sürülmesi türünde ögeler görülür.

“Kaos Paradigması” kestirilemezlik metaforu olarak metnin yani sıra yazarın konumu da sorunsallaştırılır. “Anlamı üreten okurdur” düşüncesi belirginlik kazanır. Klasik romandaki gibi kurulu bir anlatı değildir. Olay örgüsünden daha çok olayında ya da olayların ön plana çıkması sözkonusudur. zor da olsa ulaşılabilir olan *anlam bütünlüklerine* sahip bir anlatı değildir.

Romanda “Kaos Paradigması” metaforları

Postmodern roman modernist romandaki gibi Postyapısalcı felsefenin dil dolayımında ulaştığı kuramsal sonuçlar, postmodern romanın perspektifini doğrudan belirlemektedir. Buna göre, metin, anlamın tamamlanıp bitirildiği ve tüketildiği bir yer değil, aksine hiçbir zaman tamama erişilemeyen, her okumada yeniden değerlendirilmeye açık bir *uğraktır*; çünkü ardında ya da daha doğrusu *yapısında* asla bir yere indirgenemeyecek olan *uçsuz bucaksız* bir işaretler sistemi vardır. (+)

(+) Ertem C. (2000) “Türk Romanında Modern Arayışlar ve Postmodernizm” *2000 yılında Türk Öykü ve Romanı*” Ankara Üniversitesi basımevi, s.92-111.

Jale Parla, postmodern romanda okur-yazar-metin ilişkisini şu şekilde belirtmektedir: "hiç bir metin tamamlanmış bir bütün değildir. Bu da okur ve yazarı yeni bir konumda düşünmemizi gerektirir. Okur ve yazar dil denizinde sözcüklerin anlamlarının dalgalar gibi birbirini izlediği bir devinim içinde yüzerken, metinler, benlikler, kimlikler ve yorumlar da yeni göstergelere dönüşürler....bu epistemolojiye göre, belirleyebileceğimiz yazar, okur, metin yoktur; yalnızca o metin aracılığıyla oluşan söylemler vardır" (*Don Kişot'tan Günümüze Roman*, s.180)

Eklemeler. Kaos ve karmaşıklık kavramlarını
barındıran eski TR romanlar

1. Tanzimat Edebiyatında:

İntibah, (Namık Kemal), Araba sevdası, (Recaizade Mahmut Ekrem. Felatun Bey ve Rakım Efendi, **Taaşşuk-i Talat ve Finat**,

2. Servet-i Fünun Edebiyatı;

Halit Ziya Uşaklıgil, Mai ve Siyah, Eylül, Kırık Hayatlar, Aşk-ı Memnu, Deli Filozof (Hüseyin Rahmi Gülpınar), Matmazel Noralya'nın Koltuğu (**Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Saffa)**, Eylül,

3. Cumhuriyet Edebiyatı:

Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Fahim Bey ve Biz, “A. Tanpınar, C. Nin Rüyası”?

Sabahattin Ali. Kürk Mantolu Madonna. Tutunamıyanlar.

Eklemler. Postmodern TR romancılar

- 1. Oğuz Atay, (Tutunamayanlar, Tehlikeli Oyunlar, Korkuyu Beklerken)**
- 2.Orhan Pamuk, (Benim Adım Kırmızı, Kara Kitap, sessiz ev)**
- 3.Hasan Ali Toptaş, ()**
- 4.Metin Kaçan, ()**
- 5.Latife Tekin, Sevgili Arsız ölüm, Buzdan kılıçlar,)**
- 6.Murat Gülsoy (, ,)**
- 7.Elif Şafak (Baba ve Piç?)**
- 8.Sema Kaygusuz, (Yere Düşen Dualar,)**
- 9.İhsan Oktay Anar, (Puslu Kıtalar Atlası, , Suskunlar)**

Mai ve Siyah, Halit Ziya Uşaklıgil, 1900

- Roman dil oyunları ile kaotik mekan ve yaşam anlatımıyla başlar. (Tepebaşı bahçesi ve Matbuat Alemi) (s.13-41)
- Çifte Kotlama (Beyoğlu Hayatı ve Osmanlı) (8 ve 9. bölüm)
- Babali Yokuşu ve Edebiyat arasında gidiş gelişler.
- Romanda birçok farklı anlatıma ve iç içe geçmiş sese yer verilmiştir. Benlikler, kimlikler ve yorumlar yeni göstergelere dönüşmüştür.
- Geçmiş Kaybolur. 20. Bölüm.

Cumhuriyet Edebiyatı:

Kürk Mantolu Madonna

Sabahattin Ali (1943)

Hem anlatıcı hem de anlatılan sürekli devrededir. Kullanılan sade dilin gerçekliği *temsil eden* değil, *kuran* bir yapıda olması postmodern estetik için yeterli sayılabilir. Ancak:

Romanın s. 11 deki girişinde “Şimdiye kadar tesadüf ettiğim insanlardan bir tanesi benim üzerimde belki en büyük tesiri yapmıştır... Halbuki o (Raif efendi) hiç de fevkalade bir adam değildi. Hatta pek alelaide. Hiçbir hususiyeti olmayan, her gün etrafımızda yüzlercesini görüp de bakmadan geçtiğimiz insanlardan biriydi. Hayatının bildiğimiz ve bilmediğimiz taraflarında insana merak verecek bir cihet olmadığı muhakkaktı.” Her tesadüf kaosla ilişkilendirmek doğru değildir. Anlatanın Hamdiyi tekrar gürmesi anlatanı daha değıştiren ama duyarsızdır. S. 12. kaosla ilişkilendirmek doğru değildir. Gerçekte anlatan duyarlı yapıdadır. Her anlatılanın yerine geçebilecek durumdadır. Romanda öyle olmuştur. Aksine anlatılan (Raif efendi) anlatandan daha tesadüfler içinde yaşamıştır. “Kürk Mantolu Madonna” portresini görmesi ve onunla tesadüfen karşılaşması da s. 55. 63, 68, 69. kaosla ilişkilendirilir ama yanlıştır. Bunlar her hangi bir yapının değışimine sonrada devamına neden olmamıştır. Çok a gidiş, yoktur, geçmiş kaybolmamıştır. Zorda olsa bütünlük vardır. Aynı zamanda ve mekanda farklılıklar oluşmamıştır.

Sevgili Arsız Ölüm, Latife Tekin

Yazar, romanda anlatı çoğunluğuyla (dil oyunları, simülasyon) gerçekliği kurmuş ve postmodern bir yapı (estetik) oluşturmuştur.

Sayfa. 9 ve 10 tamamı? Köylüler ilk kez gördükleri (masmavi otobüs) bu garip şey karşısında ilkin dehşetle irkildiler. Bu şaşkınlık anında dua okuyup sağa sola üfleyenlerin , korkudan donlarına kaçırانların yanı sıra, otobüsün sağını solunu elleme cesareti gösterener de çıktı. Huvat Aktaş otobüsün köylüler üzerinde yarattığı etkiden öyle çocuksu bir sevinç duydu ki, sonunda duman rengi elbisesinin, foter şapkasının fark edilmemesine içlerimeyi bir yana bıraktı.

(Huvat) İlk kez, bir soba getirmişti. Sobayı, insanları kışın tandır başına toplaşmaktan kurtaracak önemli bir icat olarak kabul etmişti. Ama köylüler, sobayı öyle soğukkanlı karşılamışlardı ki, Huvat deliye dönmüştü.

Kaotik listelemelerle (nesneler ve kişiler karışmıştır) her şey özneleşmiştir. S. 86. “O gün, kaloriferci çırakları boru döverken türkü söylemediler. Paftalar dış açmadı. Anahtarlar sıkışmadı. Tavlanmış borulardan su fışkırdı. Mahmut eve geldi. Başını cama verdi. Camlara çarpın, yere düşen camların kumların sesini dinledi.”

Anlatı içinde anlatılar kaotik içiçe gecmiştir ve anlatı içinde başka anlatılara yer verilmiştir. Örneğin Mahmut. (Borucu ustası Mösyö Pol’e çırak oldu. S.85, Bu defa eline bir havlu aldı. Arka cebine dişli bir tarak koydu. “, Gül Berber”de çırak oldu. S. 95. Diken saçlı oğlanla İstridye kabuklarından gece lambası imali ve gazate satması s.160-161, gitar hevesine düştü, s.162. Kaotik iç içe geçişler Huvat, Dirmir, Halit, Seyit, Zekiye de vardır. Romanda bu kaotik anlatılar önplana çıkmıştır. Bu kaotik anlatıların kendi aralarındaki kısa mesafeli (aile içi) ilişkileri romana bir karmaşıklık romanı özelliği vermiştir. Örneğin s.97.

“Sabahları uykusuz gözlerle annesine, babasına baktı.....devamı

Sevgili Arsız Ölüm, Latife Tekin

Karmaşık bir yapının elemanları arasında yapının dağılmadan yaşamasını sağlayan ortak bir çekişisi olmalıdır. Roman da bu Atiye'dir. Atiye etrafındaki bu karmaşıklıkla okuyucu modern romanlarda yapıldığının aksine anlam bütünlüğüne zorlanmamıştır.

Metnin içinde çok örgü olması ve çok doğrultulu olması yanında metinler arası bir gönderme mozağı yoktur. Bu postmodern eksiklik olarak kabul edilebilir. Romanda anlatılanlar tamamlanmamış ve tüketilmemiştir. Jale Parla, dediği gibi "Sevgili Arsız Ölüm" romanında da anlatılarda benlikler, kimlikler ve yorumlar yeni göstergelere dönüşmektedir. Bu epistemolojiye göre, belirleyebileceğimiz yazar, okur, metin yoktur, yalnızca o metin aracılığıyla oluşan söylemler vardır" (*Don Kişot'tan Günümüze Roman*, s.180). Fakat romanda Umberto Eco tanımına uygun entropik (açık yapıt) olarak her okumada ve yazarda yeniden değerlendirilme konumuna açıklık yoktur.

Sessiz Ev, Orhan Pamuk, 1983

Romanda farklı anlatılara yer verilmiştir. Dil bir kuran olarak anlam farklılıkları (yaşam tarzı, beklentiler, arzular, siyasi ve sosyal yapıdaki kırılmalar, ..) kurgulanmıştır. Örnek: Recep, Fatma, Faruk, Hasan, Metin, Nilgün... Ama bu iç içe geçmeler, anlam bütünlüğünde karmaşıklık göstermez.

Bunların kullandıkları dil farklılıkları vardır. Aralarında çifte kotlama vardır. Herbiri diğerini yapıbozuma uğratar. Yer yer kaotik listelemelere de yer verilmiştir. Örneğin: s. 48 ve 234. anlatım. S.240. klasik romanların aksine, Çoklu bir sona gidiş vardır. Yazar burada bir sonuca gitmez. Analtılarda taraf değildir. Tamamlanmış bir bütün değildir. Sonuca erişilmemiş ve metin tüketilmemiştir. Ancak bu da okurda romanın yeniden kurulumasını engeller. Gelecekte olabilecek bir zuhuru, Karmaşık dönüşümü işaretlemeyiz. Halbuki "Sevgili Arsız Ölüm" sonrası bir zuhur (Latife Tekin) vardır.

O nedenle Jale Parla'nın (*Don Kişot'tan Günümüze Roman*, s.180)

"hiç bir metin tamamlanmış bir bütün değildir. Bu da okur ve yazarı yeni bir konumda düşünmemizi gerektirir. Okur ve yazar dil denizinde sözcüklerin anlamlarının dalgalar gibi birbirini izlediği bir devinim içinde yüzerken, metinler, benlikler, kimlikler ve yorumlar da yeni göstergelere dönüşürler....bu epistemolojiye göre, belirleyebileceğimiz yazar, okur, metin yoktur; yalnızca o metin aracılığıyla oluşan söylemler vardır" postmodern metin tanımında karmaşıklık sonrası yazarda veya okurda olabilecek bir zuhur beklentisini dışarıda bırakılmıştır.

?”Zamanla farklı değişimler arasında ortaya çıkan etkileşmeleri, hem de sosyo-kültürel çevrenin yansıttığı atmosferi görürüz. Bu romanlara psikolojinin sosyal katılımını, roman türündeki nesnel duruşun getirdiğı iç’e ait sıkıntılar ile buna bağlı kültürel kaosu meydana getirir.

Olayları, kişilerin ruhsal hayatlarını, gözlem, analiz ve yoruma dayanarak geliştiren psikolojik roman türü, daha çok ruh manzaralarını veren. “Ortam Her zaman psikolojik gerçeğın parçasıdır” (Çiğdem Kağıtçıbaşı, Kültürel Psikoloji, Evrim Yayınevi, 2000, s. 47) **Bana göre bu yaklaşım simülasyon**. Psikoloji, karmaşıklık ve düzensizlik anlamlarıyla roman metnine yayılan çizgisinde kendine yer bulur”?

Anlatıcı hem “ben” hem de “o” anlatımlarında anlatının süresince karmaşaya kendisini dahil etmek kadar kendini dışarıda tutmaya özen gösterir. Anlatıcının tavrı okuyucuya ve aktardığı olaya göre tavrı hissedilir ölçüde romana yansır. (**Araba sevdası örneğı**)

O yüzdendir ki **kırılmalar** sonrası sosyo-psikolojik çıkmaza düşen insanları konu olarak ele alır. **Simülasyon**.. Romanda anlatılan dünya (toplumdaki kaygılar, sebepleri, **gerçek**, kurgulara dayalı hayali **simülasyon**) ile gerçek hayat arasındaki ilişki karşımıza çıkar (simülakr). (**İntibah örneğı**)

Kargaşa ile karıştırılmaktadır. Temel bir kaos söylemine oturtulmamaktadır. (**Dokuzuncu Hariciye Koğuşu**)

Düzenin içinde kaos, Kaosun içinde düzen mi?

Psikolojik mi? (simülasyon)

Kırıl ma mı?

Dyarlılık duyarlılık üstüne (Maç sayısı)

“Şimdiye kadar tesadüf ettiğim insanlardan bir tanesi benim üzerimde belki en büyük tesiri yapmıştır. Aradan aylar geçtiği halde hala tesirinden kurtulamadım.” (Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna örneği s.7**)

Tutunamayanlar s. 604-605.romanında “Bugün Kafka’yı okumaya çalıştım. Olmadı. Birden göğsümde bir takınma hissettim. Nefes alamadım. Elimden kitabı attım... Kafka’nın kitabını görünce içim bunalıyor ” **Ama ters durumlarda var. S. 617, s. 625, s. 681. 703, 707.**

Sessiz Ev’de Orhan Pamuk, aynı duygular varmış? s.29

Mai ve siyah. Halit Ziya Uşaklıgil, belli bir sanat çevresini anlatır. Bu çevrede, okul, kitapçı dükkanı, matbaa ve Babıali caddesi arasındadır,

Taaşşuk-i Talat ve Finat’da karşıt kahramanlar ve çevreleri birbirleriye aynı ölçüde ilişkilendirilir. Bu aksaray laleli semtleri arasında düzenli gidip gelmelerle olur. Reşat Nuri Gültekin bu ve benzer romanlarda bunu yapmıştır. Ama bu Türk Yeşilçam sinemasında da var.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü’nde Romanı Kahramanı (Hayri İrdal)’ı toplumun merkezinden alarak ayna görevi yapan romanına taşımıştır. Ama bence İstanbul Üniversitesi ayar yapan?

Orhan Pamuk “Benim Adım Kırmızı”da Benin Adım Kara II. Bölümünde bireyin kendisini başkalarına, kendi kendisine anlattığı hikayeler biçiminde ifadeler gibi “İstanbul’a doğup büyüdüğüm şehre, on iki yıl sonra uyur gezer gibi girdim.Ölecekler için toprak çekti derler, beni de ölüm çekmişti. İlk başta şehre girdiğimde yalnızca ölüm var sanmıştım, sonra aşk ile de karşılaştım....”

S.9, 13.

Sessiz ev 'de s.29. Postmodern anlatı tutunamayanlarda olduğu gibi. S.

Benim kara kefal daha iyi.

Kara Kefali

Burda dil oyunları yerine felsefi ve bilgi yöntemleri oyunları (simülasyonu) gelir. Gecmişi dile getirirken ders için değil nostaljiye savaş olarak ele alırlar. **Sende kitapta bunu kullandın.** Bunu yaprken de postmodern sanantın. Pastiş, parodi, ironi, çift kodlama, şizofreni gibi kavramlamlardan yararlanırlar. Geçmiş gelecek yok olur. **Sende kitapta bunu kullandın.** Filimlerden kaos-kozmos çiftine bağlı karakterasyon kaos kuramının başarısından dolayı yapı bozuma (kahraman) ugrar. Özne kaybolur.

Hem anlatıcı (yazar) hem anlatı iç içedir. Ve romanda anlatılar içinde başka anlatıların izinin sürülmektedir. Daha genişlet.

Gecmişi dile getirirken ders için değil nostaljiye savaş olalarak ele alınmıştır.

parodi, ironi, çift kodlama gibi kavramlamlardan yararlanılmıştır. Geçmiş gelecek yok olmuştur. Zaman kahramanda yapı bozuma uğrmıştır. Özne (insan ve balık) kaybolmuştur. Öte yandan, romanlar, kendilerinden önceki anlatıların seslerini yankırlar.Bu anlamda, postmodern roman, edebi anlatıların ya da daha doğrusu tüm edebiyat geleneğinin bir parodisi olarak belirir. Kristeva'nin değişiyile bu durum, edebi metnin, metinlerarası bir göndermeler mozağı içinde oluştuğu anlamına gelir. Bu nedenledir ki, postmodern roman, tek doğrultulu, kapalı, kapanabilir tek bir anlam katmanına sahip anlatı türlerinden farklılaşmanın bir ürünüdür.

Umberto Eco'nun da kabul ettiği gibi “**Gölün Adı** romanında çifte kodlama kullanılmıştır. Başka tanınmış metinlerden doğrudan alıntılar ya da onlara anlaşılır sayılabilecek göndermelerde bulunmuştur??? Ve bunu metnin kendisinden doğan düşünceleriyle (üst-anlatı) bir araya getirmiştir. ?????**OKU.** **Ve bunu eş zamanlı kullanarak (çifte kodlama) bir ironi oluşturmuştur.** romanlarını çifte kodlama yöntemiyle yazdığını söyler. Ona göre bu, daha geniş kitlelere ulaşmasının sırrını oluşturmaktadır. “Nitekim her yazar, daha çok okur tarafından okunmak ister” der. “Sadece kendileri için yazdıklarını söyleyen kötü yazarlar ordusuna dahil değilim. Yazarların kendileri için yazdıkları tek şey, ne alacaklarını hatırlamalarına yardım eden, işi bitince de atılan alışveriş listesidir.

Oğuz Atay da ne oldu?

Kaotik Listeleme

Sevgili *Arsız Ölüm*, Latife Tekin romanında **kaotik Listeleme**: Farklılıklar (yaşam biçimi ve amlayış) aynı mekan ve zamanda yan yana gelmiştir (ÖRNEK VER) Herşey özneleşmiştir. anlatı içinde anlatıların içiçe gecmesi ya da anlatı içinde başka bir anlatının öğeleri görülür. (Simülasyon) **vardır.** **Romanda kaotik listeleme postmodern esteik olarak** dil oyunları şeklindedir. Dil kuran bir yapı olarak ele alınmıştır. Gerçekliği temsil etmekten ziyade anlam çoğulluğunu (simülasyon) hedeflenmiştir. Çünkü dil, postmodern anlayışa göre bir gerçekliği temsil etmez, belirli bir anlamda aksine *gerçekliği kurar*.

Aynı durumu Kara Kitap, Orhan Pamuk, boğazın suları çekildiğinde ortaya çıkan durumdur. (ÖRNEK AÇIK olsun).

Baudolino, Umberto Eco, da ise aranan cennet olayındaki olayların farklılığı. *ve nehir?* **Alıntı?? Örnek** hem anlatıcının (yazarın) hem anlatının *Baudolino*, sürekli devrededir, metin içinde birçok anlatıcı sese imkân verilmiştir. Anlatı içinde anlatıların içiçe gecmiştir, anlatıların izinin sürülmesi türünde öğeler görülür.

-Gecmişı dile getirirken ders için değil nostaljiye savaş olarak ele alırlar. (Lyotard) Geçmiş gelecek yok olur. Pastiş, parodi, şizofreni gibi kavramlamlardan yararlanırlar.

-Temelde sex, sado-mazoşizm, Oedipus kompleksinin şiddet ve bağımlılık içerirler. Modernist yazarlar ve filimciler bu konulara çözüm ararken, post-modernistciler bu konuları çözümsüz bırakırlar ve bir tavır almak istemezler.

NERDE BU ROMAN... elif şafak? (Baba ve Piç?)

Simülasyon dünyasında Kozmosun Kaos üzerindeki İktidarı üzerinden üretilen ikilemler (iyi-kötü, güzel-çirkin, dost-düşman, vefalı-vefasız, cesur-korkak, akıllı-akılsız, becerikli-beceriksiz) kahramanda homegen değildir. (toplanmazlar) GA.

-Kahraman (Erkekler artık zayıfır). Beceriksizdir. Şizofrendir. Ama güvenilirdirler.

Erkek güçlüdür ama kadına karşı iktidar göstermez. *Masumiyet Müzesi*, Orhan Pamuk.

II.3 POSTMODERN (ESTETİK) SINEMA ÖRNEKLERİ

Postmodern sinemada da roman gibi denilince görünüm (simülakr) oyunlarıdır. Çünkü görsellik romana göre anlatıma (simülasyon) büyük bir hız getirir. Dilin gerçekliği *temsil eden* değil *kuran* bir yapı olduğu önermesinden hareket ederler. Postmodern romancılar, bu anlamda postmodern teorinin *temsili sorunsallaştırma* girişimini üstlenirler, ve gerçekliği temsil etmekten ziyade anlam çoğulluğunu hedeflerler. Çünkü dil, postmodern anlayışa göre bir gerçekliği temsil etmez, belirli bir anlamda aksine *gerçekliği kurar*. Postmodern roman, tam da dile dair bu bilgi ile üretilen anlatıları işaret eder.

1960-1970 amerikan sinemasında, 1968 ve wietnam savaşları, Jemas Dean gibi isysnksrdır. Alkol uyuşturucu vardır. Ama bunlardan cogunu korur. (iyi-kötü, güzel-çirkin, dost-düşman, vefalı-vefasız, cesur-korkak, akıllı-akılsız, becerikli-beceriksiz) erkekler artık zayıfır. **Beceriksizdir. güvenilir değildir. Şizofrendir.** Ama bu yanlış? Bunların hepsini kahraman sağlamalı? **Homogen değildir. Toplanamazlar?**

Rocky, Rambo gibi filimlerde erkek güçlüdür ama kadına karşı iktidar göstermez.

Blade Runner 1982 Yönetmen: Ridley Scott.

Bıçak Sırtı, Huzlu koşucu,

www.youtube.com/watch?v=XI2RqeeDzb0

Mekanda kaotik listeleme ve şiddet vardır (2019 Los Angeles).

Zamanında insanlık için kullanılmış İnsana benzeşen Androidler. Artık yok edilmelidir. Bunlar duygu testiyle anlaşılmaktadır. Postmoderndir ama iyi-kötü ikilisi filmde korunmuştur. Kahraman kadına karşı zayıftır.

Nereden geldiğimizin ve nereye gideceğimizin hiçbir zaman bilinemeyeceğini (anlamsızlığını) tartışan bir deneme filmidir.

(Hiçlik, Kaotik Farkındalık kuramı). GA

Lyotard (1924-1998)

Blue Velvet

Mavi Kadife

1986 Yönetmen: David Lynch

youtube.com/watch?v=5nz1x_XYU0

-Kaotik Listeleme vardır. Geçmişle gelecek arasında sınır kaybolmuştur.

Kahramanlar yapı bozuma uğrar,
Kahraman (Jefreyy) rotgencidir. Baştan çıkandır. Ama cesur ve meraklıdır. İyi eğitim görmüştür.

Cinsel şiddet, sadomozoşist ritüeller vardır ama tavır yoktur. Jefreyy, Sapık ve uyuşturucu ticareti yapan Frank'ın elektra ve kastrasyon Kompleksi ritüeller içinde elinde esir olan Sado-Mozoşist şarkıcı kadının (Dorothy) isteklerine uyar. Karşısında ağlar. Soyunur.

- Çifte Kodlama Jefreyy Sandy ile evlenir, iyi bir aile babası olur. Dorothy de oğluna kavuşur iyi bir annedir artık.

İkilikler aralarında toplanmamışlardır. GA

Main Street-Ana Cadde, 2010

Aralarında birleştirici ve yıkıcı türden diye iki kategoriye ayrılan bazı bilindik postmodern estetistik filmler

Konformist, B.Bertolucchi, 1972,

Çin Mahallesi, R. Polanski, 1974,

'Star Wars – Yıldız Savaşları', 1977, 'Matrix I-II-III', 'Terminatör', 'Robocop',

Diva, J.J. Benieix, 1980,

Kayıp Hazine Avcıları, S.Spielberg, 1981,

'Wing Of Desire – Arzunun Kanatları, Wim Wenders, 1987

Vahşi Bir şey, David Lynch, 1990,

Final Analysis – Gerçeği Arayış, Phil Joanou, 1992,

Pretty Woman, Garry Marshall, 1990, (Julia Roberts, August: Osage County, 2013)

Giant, Devlerin Aşkı, 1956 George Stevensy, Elizabeth Taylor, Rock Hudson, James Dean

Basic Instinct – Temel İçgüdü, Paul Verhoeven, 1992,

Reservuar Dogs – Reservuar Köpekleri, Quentin Tarantino, 1992,

Pulp Fiction – Ucuz Roman, Quentin Tarantino, 1994,

Lost Highway, Kayıp Otoban, David Lynch, 1997.

KAYNAKLAR:

Ali Karadoğan,(2005). Postmodern Sinema mı Film mi?

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/23/667/8498.pdf>

Filiz Erdemir (2009) Postmodern Sinemada Kahramanın Dönüşümü. <http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=17270#.UxQinM4e68o>

Rıdvan şentürk (2011) "Postmodern Kaos ve Sinema" Avrupa yakası Yayınları.

Fatihtegirmen (2014) <http://sinemakafasi.com/2014/01/21/sinemada-modern-anlati-ile-postmodern-anlati-yapisinin-karsilastirilmesi-ve-david-lynch-sinemas/> (Ayrıca Kaynaklar için)

Eklemler. Postmodern roman

Postmodern roman denilince ilk akla gelen dil oyunları düşüncesidir. Dilin gerçekliği *temsili eden* değil *kuran* bir yapı olduğu önermesinden hareket ederler. Postmodern romancılar, bu anlamda postmodern teorisinin *temsili sorunsallaştırma* girişimini üstlenirler, ve gerçekliği temsil etmekten ziyade anlam çoğulluğunu hedeflerler. Çünkü dil, postmodern anlayışa göre bir gerçekliği temsil etmez, belirli bir anlamda aksine *gerçekliği kurar*. Postmodern roman, tam da dile dair bu bilgi ile üretilen anlatıları iştaret eder.

Çoğu postmodern romancıda, hem anlatıcının (yazarın) hem anlatının sürekli devrede olması, metin içinde birçok anlatıcı sese imkân verilmesi, anlatı içinde anlatıların içiçe geçmesi ya da anlatı içinde başka bir anlatının/ya da anlatıların izinin sürülmesi türünde öğeler görülür. Bu romanlarda *yazar'ın geleneksel statüsünü kaybettiği* ya da en azından bu statüsünün sorunsallaştırıldığı görülür. Temsilin yani sıra yazarın konumu da sorunsallaştırılır. Bu noktada, "anlamı üreten okurdur" düşüncesi belirginlik kazanır. Bu önerme tamamen ona ait olmasa bile büyük ölçüde *postmodern roman anlayışının* düsturlarından biridir.

Öte yandan, romanlar, kendilerinden önceki anlatıların seslerini yankırlarlar. Bu anlamda, postmodern roman, edebi anlatıların ya da daha doğrusu tüm edebiyat geleneğinin bir parodisi olarak belirir. Kristeva'nin değişiyile bu durum, edebi metnin, metinlerarası bir göndermeler mozağı içinde oluştuğı anlamına gelir. Bu nedendir ki, postmodern roman, tek doğrultulu, kapalı, kapanabilir tek bir anlam katmanına sahip anlatı türlerinden farklılaşmanın bir ürünüdür.

Postmodern roman, klasik romandaki gibi üzerine kurulu bir anlatı değildir. Olay örgüsünden daha çok olayında ya da olayların ön plana çıkması sözkonusudur. Postmodern roman modernist romandaki gibi zor da olsa ulaşılabilir olan *anlam bütünlüklerine* sahip bir anlatı değildir. Postyapısalcı felsefenin dil dolayımında ulaştığı kuramsal sonuçlar, postmodern romanın perspektifini doğrudan belirlemektedir. Buna göre, metin, anlamın tamamlanıp bitirildiğı ve tüketildiğı bir yer değil, aksine hiçbir zaman tamama erişilemeyen, her okumada yeniden değerlendirilmeye açık bir *uğraktır*; çünkü ardında ya da daha doğrusu *yapısında* asla bir yere indirgenemeyecek olan *uçsuz bucaksız* bir iştaretler sistemi vardır.

Jale Parla, postmodern romanda okur-yazar-metin ilişkisini şu şekilde belirtmektedir: "hiç bir metin tamamlanmış bir bütün değildir. Bu da okur ve yazarı yeni bir konumda düşünmemizi gerektirir. Okur ve yazar dil denizinde sözcüklerin anlamlarının dalgalar gibi birbirini izlediğı bir devinim içinde yüzerken, metinler, benlikler, kimlikler ve yorumlar da yeni göstergelere dönüşürler....bu epistemolojiye göre, belirleyebileceğimiz yazar, okur, metin yoktur; yalnızca o metin aracılığıyla oluşan söylemler vardır" (*Don Kişot'tan Günümüze Roman*, s.180)

örnekler

Birleştirici ve yıkıcı türden diye iki kategori.

Postmodernizm doğasında olan öteki ile olan ilişkiler ve öznenin parçalanması, farklı disiplinlerle etkileşim sonucu yeni ve sonsuz anlam üretimi ve izleyicinin sürece dahil edildiği, bağlamında koparılmış gösterge dizgelerinin başka disiplinlerin gösterge dizgeleriyle alışık olmadığı sinemasal dili sunmaktadır. Postmodernist dönemin sinema ile olan ilişkisinde yukarıda saydığımız özelliklere sahip olarak üretilen yapıtlar daha çokbilim kurgu sinemasında karşılık bulmaktadır. Bu filmler arasında Konformist, B.Bertolucci, 1972, Çin Mahallesi, R. Polanski, 1974, 'Star Wars – Yıldız Savaşları', 1977, Diva, J.J. Benieix, 1980, Kayıp Hazine avcıları, S.Spielberg, 1981, 'Matrix I-II-III', 'Terminatör', 'Robocop', 'Final Analysis – Gerçeği Arayış', 'Blade Runner – Bıçak Sırtı' olduğu gibi bunların dışında David Lynch'ten 'Mavi Kadife', 'Vahşi Bir Şey', 1990, Pretty Woman 1990, Tarantino'dan, 'Pulp Fiction – Ucuz Roman', 1995- 'Reservuar Dogs – Reservuar Köpekleri', 'Kill Bill I-II' ile Lost Highway, Kayıp Otoban, D. Lynch, 1997. 'Basic Instinct – Temel İçgüdü' 1992 ve Kubrick'ten '2001'i ile 'Wing Of Desire – Arzunun Kanatları' gibi bilindik yapıtlar sayılabilir. Tür olarak bu filmler birbirinden farklı olabilmekle beraber yüzeyselliğe, çokluğa ve geçiciliğe yer vermeleri bakımından ortak özelliklere sahiptirler.

Ali Karadoğan,(2005). **Postmodern Sinema mı Film mi?**

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/23/667/8498.pdf>

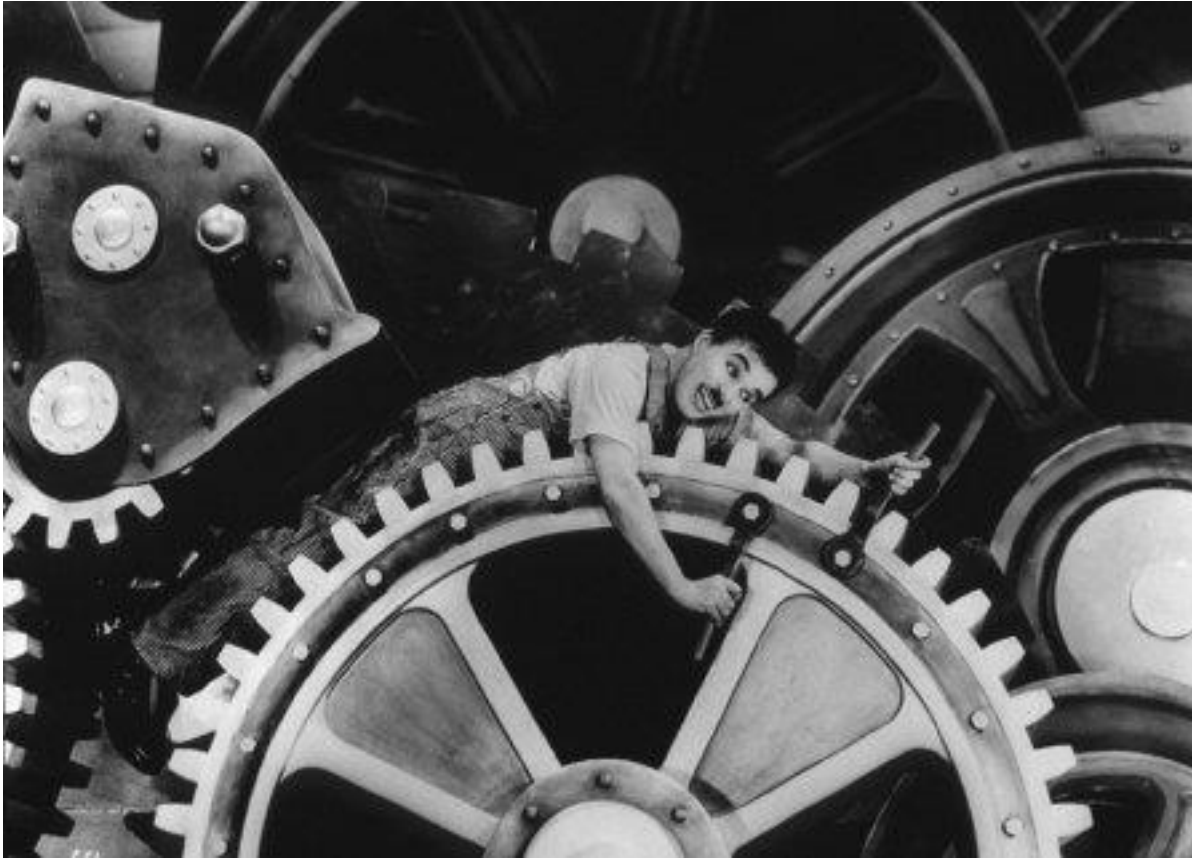
Filiz Erdemir (2009) Postmodern Sinemada Kahramanın Dönüşümü. <http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=17270#.UxQinM4e68o>

Rıdvan Şentürk (2011) "Postmodern Kaos ve Sinema" Avrupa yakası Yayınları.

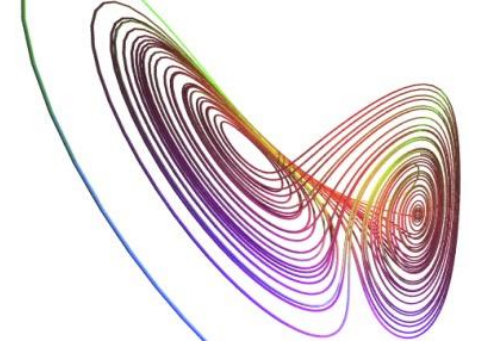
Fatihtegirmen (2014) <http://sinemakafasi.com/2014/01/21/sinemada-modern-anlati-ile-postmodern-anlati-yapisinin-karsilastirilmesi-ve-david-lynch-sinemasini/> (Ayrıca Kaynaklar için)

II: POSTMODERN ESTETİSTİK ARKASI SİNEMA

KAOS, SİMÜLASYON ve
KARMAŞIKLIK

II.I ROMANLARDA VE SİNEMADA KAOS UYGULAMALARI

- Kurgunun başlangıça olan duyarlılığı
- Kurgunun kendi belirlediği kaotik (listeleme) otonomluğu
- Kurgunun öngörülmezliği ve yapısöküm
- Kurgunun çözümsüz sürekliliği

Ertem C. (2000) “Türk Romanında Modern Arayışlar ve Postmodernizm” *2000 yılında Türk Öykü ve Romanı*” Ankara Üniversitesi basımevi, s.92-111.

Eklemler. Kaos ve karmaşıklık kavramlarını barındıran eski TR romanlar

1. Tanzimat Edebiyatında:

İntibah, (Namık Kemal), Araba sevdası, (Recaizade Mahmut Ekrem. Felatun Bey ve Rakım Efendi, **Taaşşuk-i Talat ve Finat**,

2. Servet-i Fünun Edebiyatı;

Halit Ziya Uşaklıgil, Mai ve Siyah, Eylül, Kırık Hayatlar, Aşk-ı Memnu, Deli Filozof (Hüseyin Rahmi Gülpınar), Matmazel Noralya'nın Koltuğu (**Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Saffa)**, **Eylül**,

3. Cumhuriyet Edebiyatı:

Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Fahim Bey ve Biz, “A. Tanpınar, C. Nin Rüyası”?

Sabahattin Ali. Kürk Mantolu Madonna. Tutunamıyanlar.

?”Zamanla farklı değişimler arasında ortaya çıkan etkileşmeleri, hem de sosyo-kültürel çevrenin yansıttığı atmosferi görürüz. Bu romanlara psikolojinin sosyal katılımını, roman türündeki nesnel duruşun getirdiğı iç’e ait sıkıntılar ile buna bağlı kültürel kaosu meydana getirir.

Olayları, kişilerin ruhsal hayatlarını, gözlem, analiz ve yoruma dayanarak geliştiren psikolojik roman türü, daha çok ruh manzaralarını veren. “Ortam Her zaman psikolojik gerçeğın parçasıdır” (Çiğdem Kağıtçıbaşı, Kültürel Psikoloji, Evrim Yayınevi, 2000, s. 47) **Bana göre bu yaklaşım simülasyon**. Psikoloji, karmaşıklık ve düzensizlik anlamlarıyla roman metnine yayılan çizgisinde kendine yer bulur”?

Anlatıcı hem “ben” hem de “o” anlatımlarında anlatının süresince karmaşaya kendisini dahil etmek kadar kendini dışarıda tutmaya özen gösterir. Anlatıcının tavrı okuyucuya ve aktardığı olaya göre tavrı hissedilir ölçüde romana yansır. (**Araba sevdası örneğı**)

O yüzdendir ki **kırılmalar** sonrası sosyo-psikolojik çıkmaza düşen insanları konu olarak ele alır. **Simülasyon**.. Romanda anlatılan dünya (toplumdaki kaygılar, sebepleri, **gerçek**, kurgulara dayalı hayali **simülasyon**) ile gerçek hayat arasındaki ilişki karşımıza çıkar (simülakr). (**İntibah örneğı**)

Kargaşa ile karıştırılmaktadır. Temel bir kaos söylemine oturtulmamaktadır. (**Dokuzuncu Hariciye Koğuşu**)

Düzenin içinde kaos, Kaosun içinde düzen mi?

Psikolojik mi? (simülasyon)

Kırıl ma mı?

Dyarlılık duyarlılık üstüne (Maç sayısı)

“Şimdiye kadar tesadüf ettiğim insanlardan bir tanesi benim üzerimde belki en büyük tesiri yapmıştır. Aradan aylar geçtiği halde hala tesirinden kurtulamadım.” (Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna örneği s.7**)

Tutunamayanlar s. 604-605.romanında “Bugün Kafka’yı okumaya çalıştım. Olmadı. Birden göğsümde bir takınma hissettim. Nefes alamadım. Elimden kitabı attım... Kafka’nın kitabını görünce içim bunalıyor ” **Ama ters durumlarda var. S. 617, s. 625, s. 681. 703, 707.**

Sessiz Ev’de Orhan Pamuk, aynı duygular varmış? s.29

Mai ve siyah. Halit Ziya Uşaklıgil, belli bir sanat çevresini anlatır. Bu çevrede, okul, kitapçı dükkanı, matbaa ve Babıali caddesi arasındadır,

Taaşuk-i Talat ve Finat’da karşıt kahramanlar ve çevreleri birbirleriye aynı ölçüde ilişkilendirilir. Bu aksaray laleli semtleri arasında düzenli gidip gelmelerle olur. Reşat Nuri Gültekin bu ve benzer romanlarda bunu yapmıştır. Ama bu Türk Yeşilçam sinemasında da var.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü’nde Romanı Kahramanı (Hayri İrdal)’ı toplumun merkezinden alarak ayna görevi yapan romanına taşımıştır. **Ama bence İstanbul Üniversitesi ayar yapan?**

Orhan Pamuk “Benim Adım Kırmızı”da Benin Adım Kara II. Bölümünde bireyin kendisini başkalarına, kendi kendisine anlattığı hikayeler biçiminde ifadeler gibi “İstanbul’a doğup büyüdüğüm şehre, on iki yıl sonra uyur gezer gibi girdim.Ölecekler için toprak çekti derler, beni de ölüm çekmişti. İlk başta şehre girdiğimde yalnızca ölüm var sanmıştım, sonra aşk ile de karşılaştım....”

S.9, 13.

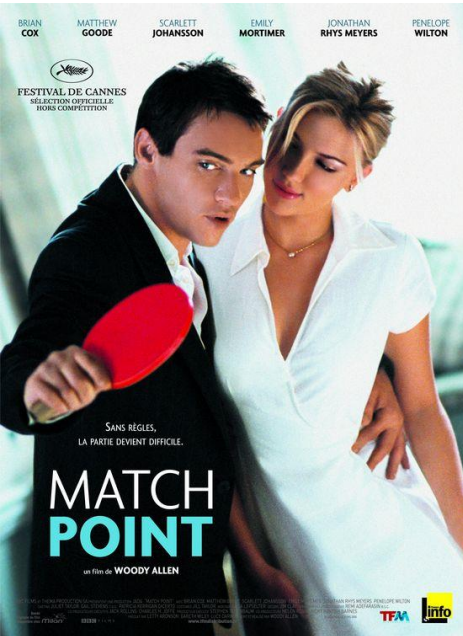
Sessiz ev 'de s.29. Postmodern anlatı tutunamayanlarda olduğu gibi. S.

Benim kara kefal daha iyi.

Eklemler. Postmodern TR romancılar

- 1. Oğuz Atay, (Tutunamayanlar, Tehlikeli Oyunlar, Korkuyu Beklerken)**
- 2.Orhan Pamuk, (Benim Adım Kırmızı, Kara Kitap, sessiz ev)**
- 3.Hasan Ali Toptaş, ()**
- 4.Metin Kaçan, ()**
- 5.Latife Tekin, Sevgili Arsız ölüm, Buzdan kılıçlar,)**
- 6.Murat Gülsoy (, ,)**
- 7.Elif Şafak (Baba ve Piç?)**
- 8.Sema Kaygusuz, (Yere Düşen Dualar,)**
- 9.İhsan Oktay Anar, (Puslu Kıtalar Atlası, , Suskunlar)**
- 10) Sabahattin Ali. Kırmızı Şapkalı Madonna.**

POSTMODERN (ANARŞİST) SİNEMACI WOODY ALLEN

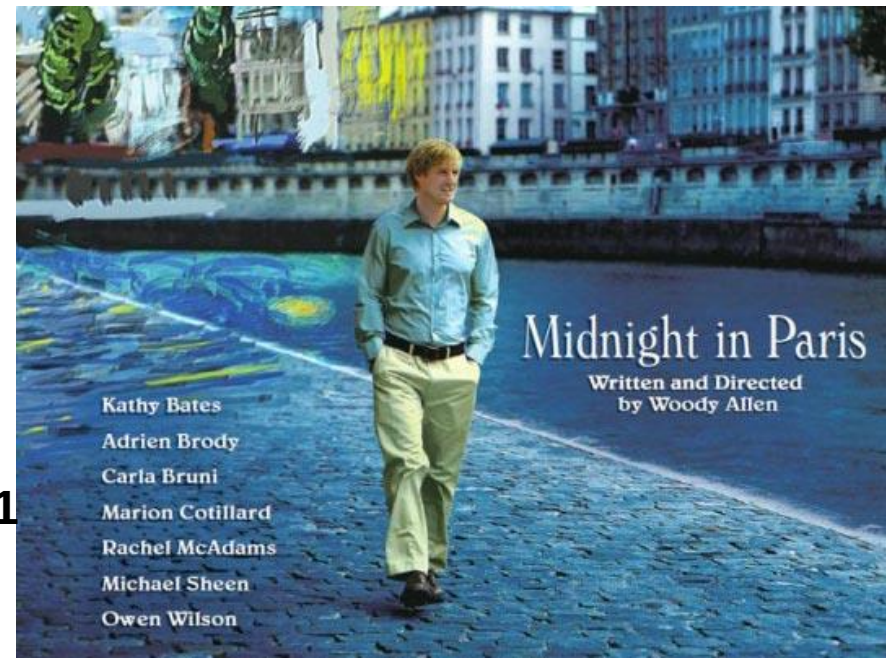
2005

2008

2012

2011

Blue Jasmine
Oscar 2014
Cate Blanchett-Woody Allen

**PENELOPE
WILTON**

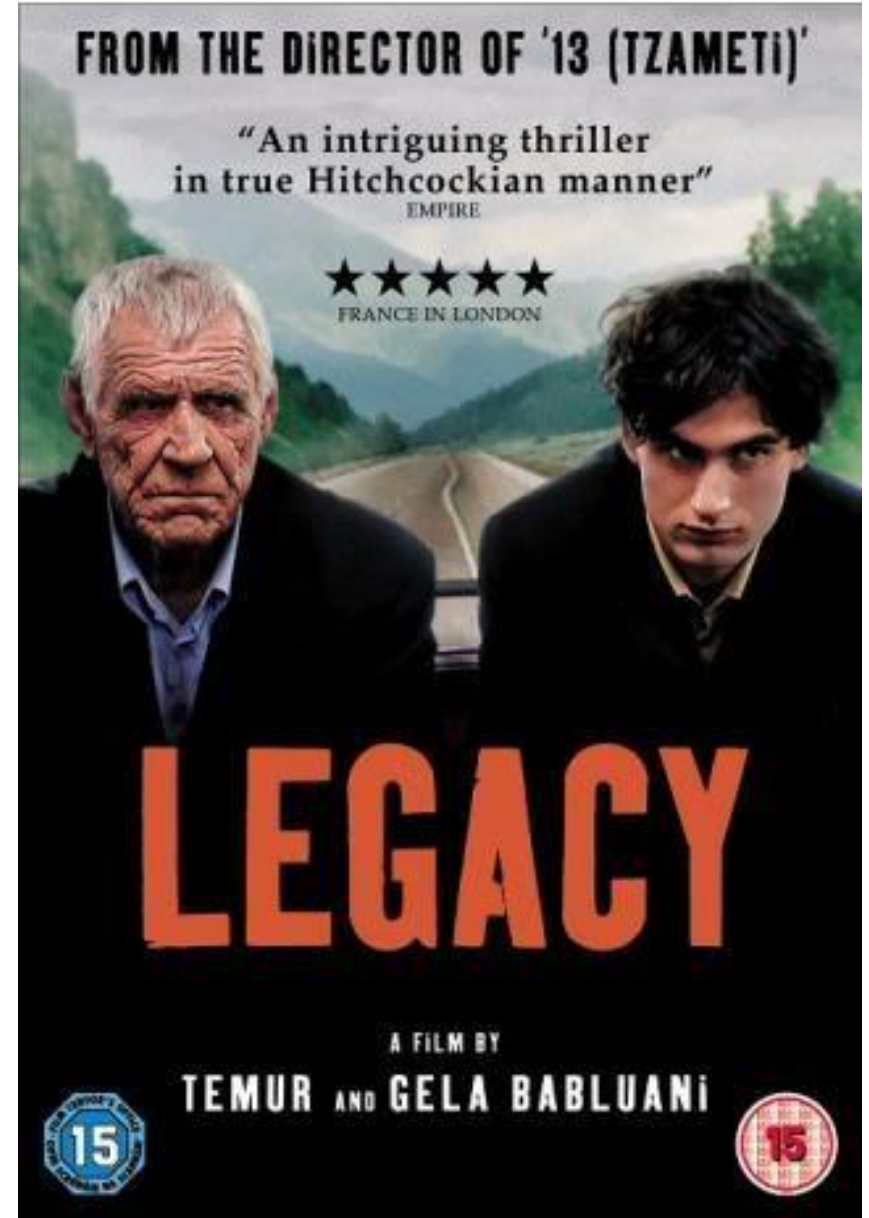

2005 WOODY ALLEN

Kaos Örnekleri

- Kurgunun kendi belirlediği kaotik listeleme (otonom) –
- Kurgunun (Kan Davası) başlangıça olan duyarlılığı
- Kan Davasının öngörülmezliği ve yapı söküm
- Kan davasının çözümsüz sürekliliği

Miras (2006)

II.II SİMÜLASYON KURAMI ve SİNEMA

AVATAR 2009

SİNEMADA SİMÜLASYON KURAMLARI

1. Gerçekliği modernite olan düzenli simülasyonlar: Sürdürebilir Hiper-gerçek oluşumlar (simulakr-görüntü-süret).

(J. Baudrillard Simülasyon Kuramı)

Baudrillard Jean; "*Simulakrlar ve Simülasyon*", Dokuz Eylül Yayınları (1998)

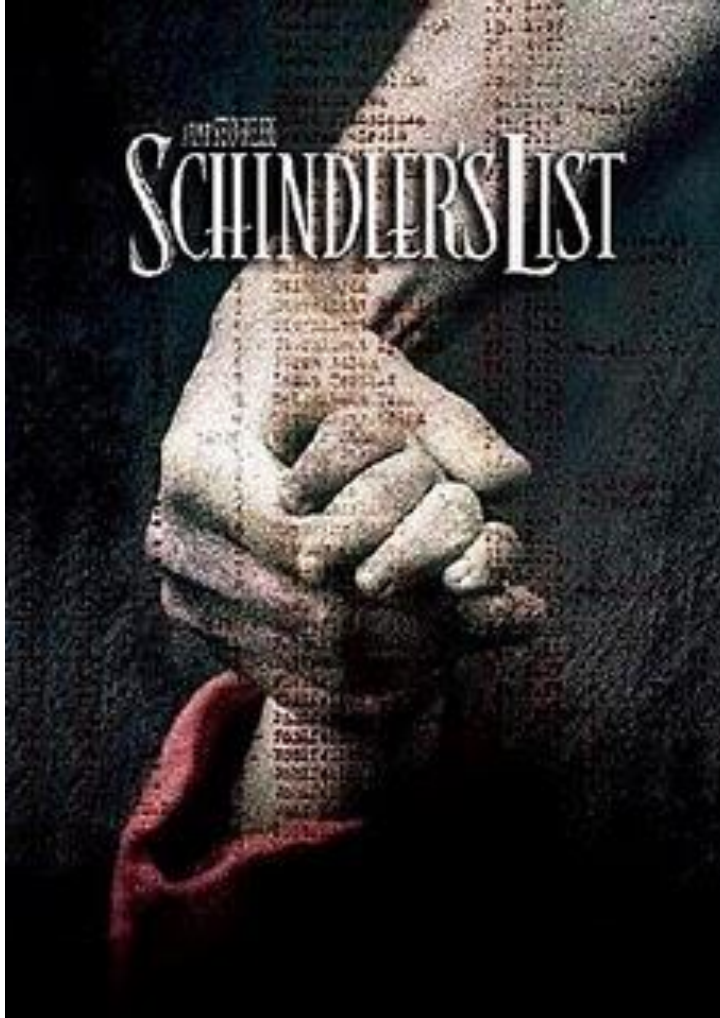
2. Gerçekliği kaotik farkındalık olan düzensiz simülasyonlar. Değişimci ve dönüşümcü yeni oluşumlar (zuhur).

(K.G. Akdeniz Simülasyon Kuramı)

Gediz Akdeniz: "*Disorder In Complex Humasn System*" published in Conference Proceeding in Honour of Murray Gell-Mann's 80th Birthday Celebrations (2010)

KAYBOLAN GERÇEK

1993
Steven Allan Spielberg
(KARA DELİK)

Ve kuramıyla

modern toplumlardaki
yeni yapılaşmaları,
insan ilişkilerini,
toplumlardaki,
siyasetteki gelişmeleri
ve modern
kavramlardaki yapı
bozunumlarını
(hipergerçekler) kritik
eder.

SİMÜLAKR

(KARA DELİK)

Yahudi Soykırımının
Görünüme Dönüşmesi

Gezipark-Zuhur Öngörölmeyen ve ölçülenemeyen orantısız çoklu bir duruma geçişGA

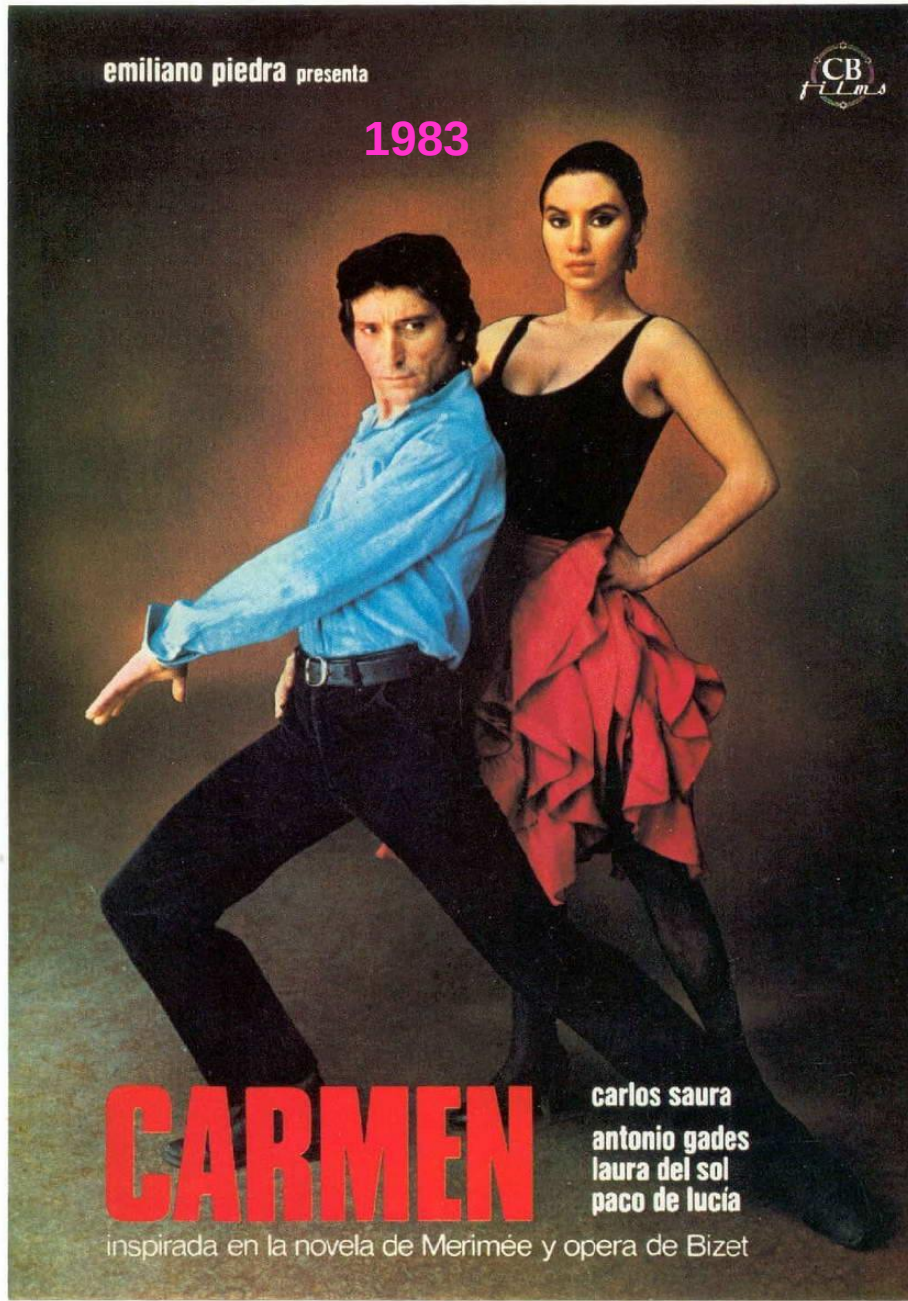
(Kara Delik) Türkler Hakkında Batılı Oryantalist Düşüncenin Sonu

Sinemada Simülasyon Kuramı

Gerçekle başlar veya onunla başlarmış gibi yapar ve bunların gerçeğini kaybettiren görünümelerini anlatır.

Geçmişle (modern gerçeklik ilkeleri) hesaplaşır.

Kuralsızlığın öngörülemez kurallarını oluşturur.

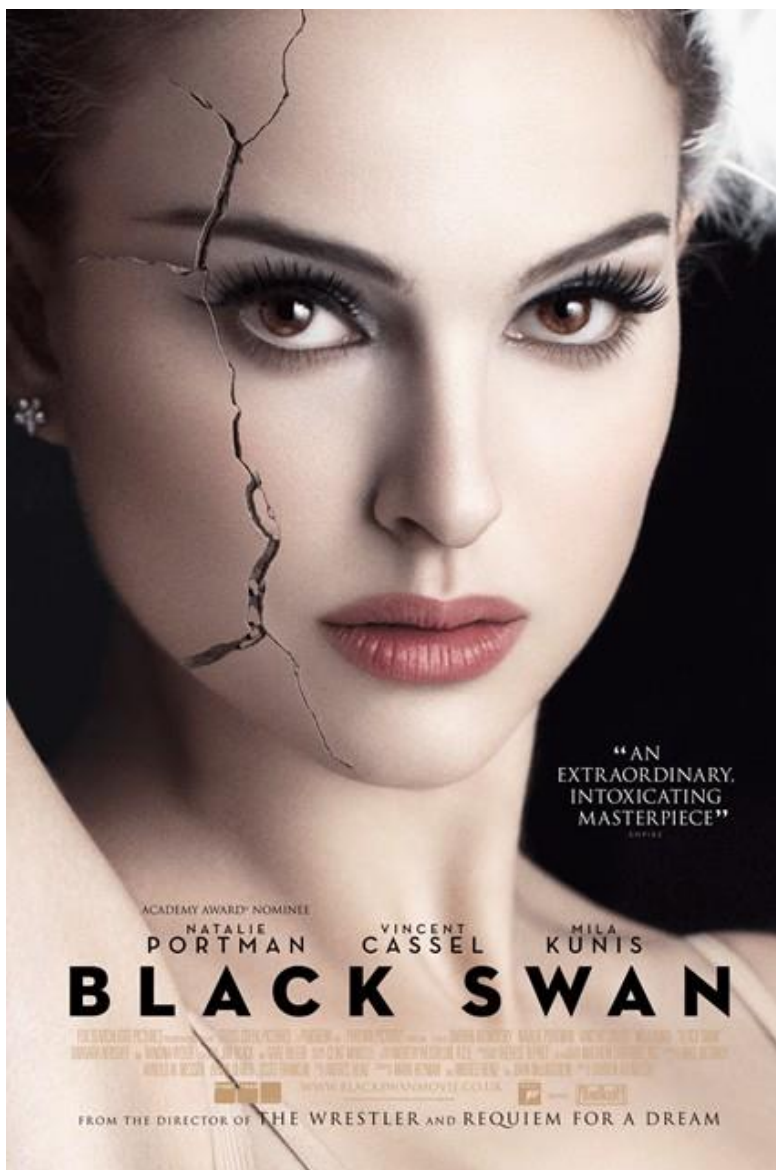

Carmen

Georges Bizet

(1875)

Gerçekmişle başlar (roman) ama gerçeğini kaybettiren görünümlerini anlatır. Geçmişle (modernite-aydınlanma) hesaplaşır. Kurationsızlığın kurallarını oluşturur.

Darren Aronofsky
YÖNETMEN
2010

Şampiyon (2008)
The Wrestler

Kaynak (2006)
The Fountain
Yönetmen, Senarist

Diptekiler (2002)
Below
Senarist

Pi (1998)
Yönetmen, Senarist

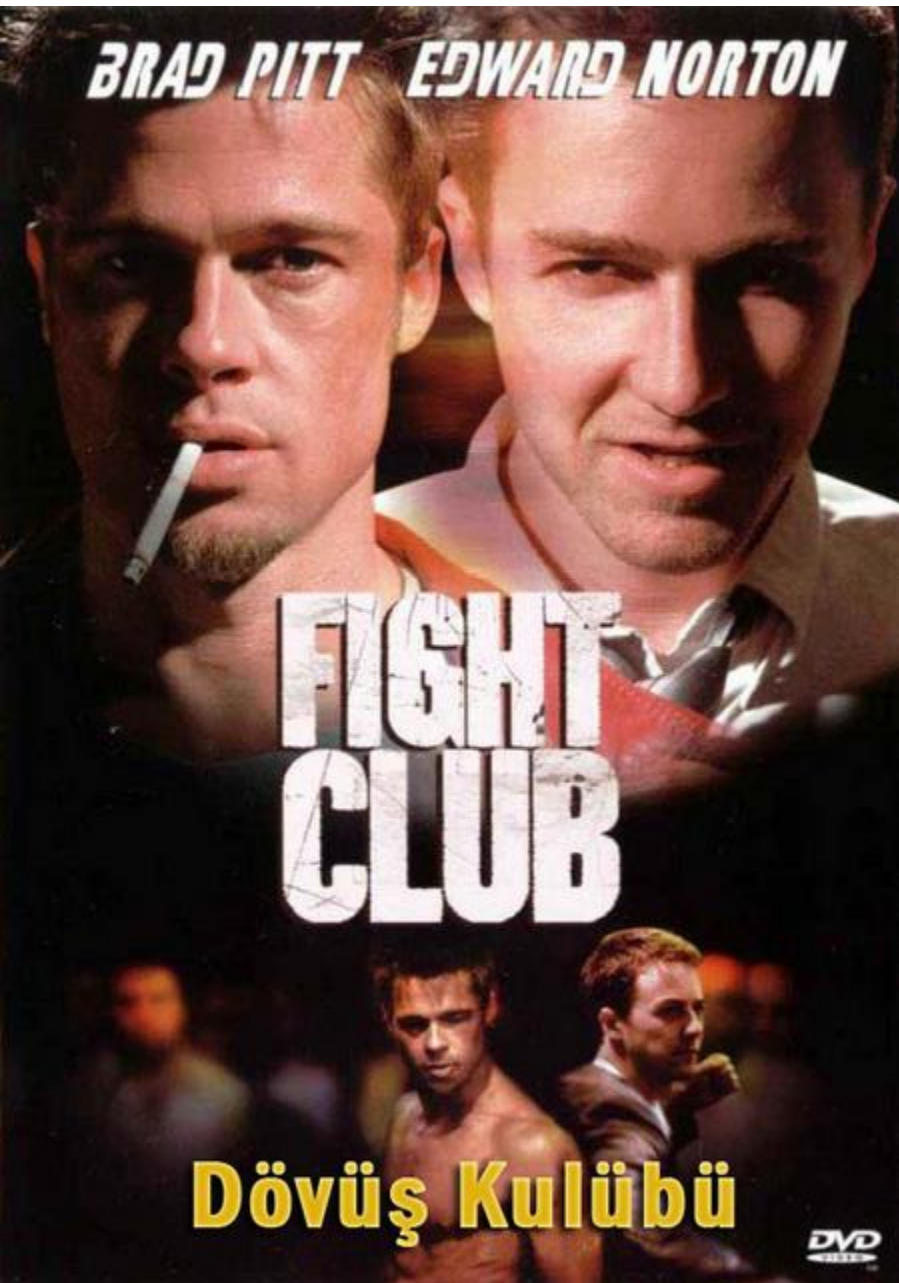

Kara Kedi Ak Kedi

Emir Kusturica

1998

SİMÜLASYON

1999

SİMULAKR YOK?

SİNEMADA KARMAŞIKLIK

-Bir yapının, bir metnin, bir kurgunun, bir oyunun, bir filmin “karmaşıklık” adayı

olabilmesi için genel olarak en azından şu özellikleri içinde barındırmalı.

1. **Karmaşıklık**, sistem içindeki elemanların (insan-otonom-sosyal form) farklı gerçeklikli kaotik dünyaları olmalı. Elemanlar aralarında düzenli (uzun korelasyon) ve düzensiz (kısa korelasyon) simülasyonlar aracılığıyla (ortak bilgi ve amaç için) etkileşmeli. En az üç eleman olmalı. Öyle ki ikisi arasında etkileşirken en az bir üçüncüsü de bundan etkilenmeli.
2. **Karmaşıklık**, açık olmalı. Ancak kararlılığa ve teke gidişe kapalı olmalı. Kendiliğinden organize olabilmesi için onu normalleştirmeye çalışan çevresine ve ilişkilere karşı durarak bütünlüğünü korumalı. Otonomluk sınırlarını çizmeli.

KARMAŞIKLIK ÖRNEKLERİ

Alejandro Gonzalez

Guillermo Arriaga

Param Parça Aşklar
2000

KÖPEKLER

Klasik (modern) film anlayışında kahraman ve Gerçek Etrafında ki yapı orantılıdır ve geçişler (akış) bilgini doğrusal taşınmasıyla olur. Yani değişime uğramaz. Bisiklet hırsızları.

Postmodern (Karmaşık) filmlerde ise otonom kaotik yapılar bir olay ve amaç etrafındadır. Bu yapılar aralarında kısa ve uzun mesafeli etkilşerek orantısız gelişirler. Bu filmde köpek etrafında düzensiz etkileşen üç kaotik bağımsız yapı vardır.

2006

SİLAH VE ÇOCUK ?

Alejandro Gonzalez

Guillermo Arriaga

SONUÇLAR

POSTMODERN SİNEMA

Postmodern Estetik:

Çifte Kodlama:

Kaotik Listeleme:.

İroni: Pastiş, parodi, şizofreni

Geçmiş ve gelecek yok olmalı.

sex, Sado-mazoşizm, Oidipus kompleksinin şiddet ve bağımlılık içermeliler.
çözümsüz bırakılmalı ve bunlara karşı tavır alınmamalı.

Kaos-kozmos çiftine bağlı (iyi-kötü, güzel-çirkin, dost-düşman, vefalı-vefasız, cesur-korkak, akıllı-akılsız, becerikli-beceriksiz) kahraman(lar)da homegen (toplanma) olmamalı.

SONUÇLAR

POSTMODERN ESTETİK ARKASI SİNEMA

Postmodern estetik “arka alan” içinde

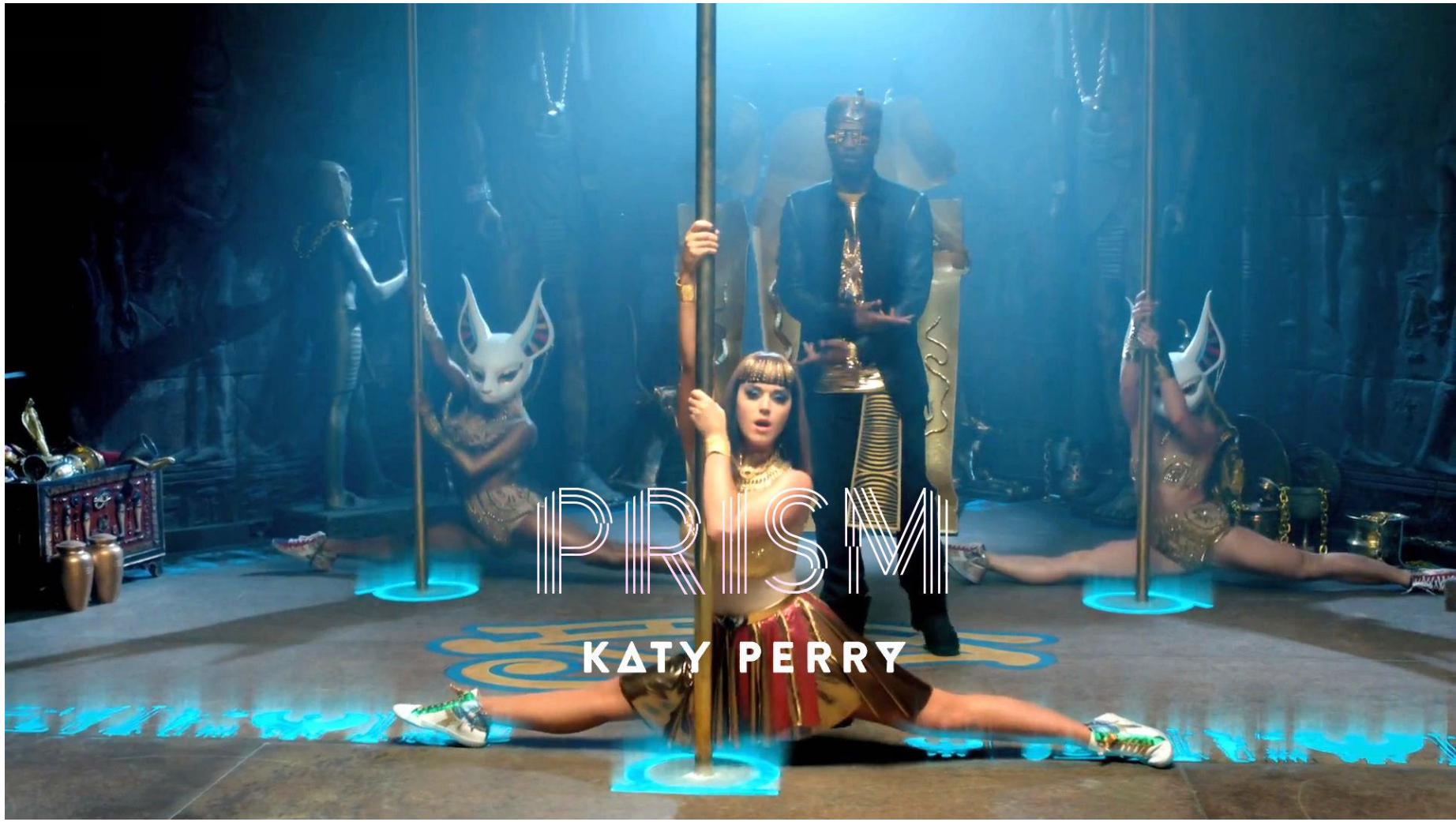
Kurguda,

Kaos

Simülasyon

Karmaşıklık

Kuramları yer almalı.

Teşekkürler